

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Sveriges
Kommuner
och Regioner

1 (16)

Diarienum
MSB 2022-15507
SKR 2022/00754

Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar

2018-2020 med revideringar till
och med 2023

Innehållsförteckning

1. Överenskommelse	3
1.1 Målbild	5
1.2 Ersättning.....	6
1.3 Myndigheternas stöd till kommunerna	7
1.4 Kristidsverksamhet	7
2. Prioriterade uppgifter	8
2.1 Kompetenshöjning gällande totalförsvaret	8
2.2 Grundläggande förberedelser i frågor av betydelse för totalförsvaret och Sveriges säkerhet	8
2.3 Krigsorganisation och dess bemanning	9
3. Övriga uppgifter	11
3.1 Ledningsansvar	11
3.2 Geografiskt områdesansvar	12
3.3 Rapportering.....	12
Bilaga 1 – Ersättning	14
Bilaga 2 - Uppföljning	15

1. Överenskommelse

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) överenskommer om åtagande i avsnitt 1-3, inklusive bilagorna, vilka reglerar ersättning och preciserar uppgifter och därtill kopplat stöd för kommunernas arbete med civilt försvar under perioden 2018-2020 med revideringar till och med 2023. Åtgärderna ska påbörjas och i vissa fall genomföras under perioden till och med 31 december 2023.

Kommunerna, länsstyrelserna¹ och MSB ska arbeta tillsammans för att öka samhällets robusthet och beredskap på lokal nivå. Även andra statliga myndigheter som Säkerhetspolisen och Försvarsmakten bidrar i arbetet. En god beredskapsutveckling ska bygga på ett nära samarbete mellan staten, SKR samt kommunerna.

Uppgifterna utgår från:

- lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).
- förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (FEH).

Grunden för arbetet med civilt försvar i kommunerna är arbetet med krisberedskap. *Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar* är ett komplement till *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap*. Även om *Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar* är ett komplement till *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap* hanteras överenskommelserna fristående när det gäller ersättningar. Åtagande som inte uppfyllts i en av överenskommelserna ska inte påverka ersättningen i den andra överenskommelsen.

Överenskommelsen utesluter inte arbete med andra åtgärder avseende förberedelser för och verksamhet under höjd beredskap (civilt försvar) enligt LEH. Denna överenskommelse reglerar de förberedelser som kommunen ska vidta inför höjd beredskap. Överenskommelsen reglerar inte förhållanden mellan stat och kommun vid höjd beredskap. Detta förhållande regleras enligt lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap med tillhörande förordning.

Denna överenskommelse gäller från 1 januari 2023 och tillsvidare men kan justeras eller sägas upp, dock tidigast från och med 2024.

¹ MSB tecknar särskild överenskommelse med länsstyrelserna som reglerar ersättning för stöd till kommunerna enligt bland annat denna överenskommelse.

Diariern
MSB 2022-15507
SKR 2022/00754

Justering och uppsägning kan också ske om det föranleds av ändring eller upphävande av LEH eller FEH. Vid uppsägning eller ändring av överenskommelsen ska detta ske i samordning med eventuella övergångsbestämmelser i lag och förordning.

Stockholm den 17 januari 2023

Stockholm den 27 januari 2023

Charlotte Petri Gornitzka
Generaldirektör MSB

Palle Lundberg
Verkställande direktör SKR

1.1 Målbild

Inriktningen i propositionen 2020/21:30 Totalförsvaret 2021-2025 innebär bland annat att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Det kan inte heller uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Sverige. Sverige blir oundvikligen påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i Sveriges närområde. Rysslands förnyade aggression mot Ukraina har påverkat Sverige i stor omfattning. Utöver Sveriges omfattande materiella stöd till Ukraina har den säkerhetspolitiska situationen även fått konsekvensen att Sverige ansökt om medlemskap i Nato.

Utgångspunkten för planeringen av totalförsvaret är fortsatt att under minst tre månader kunna hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och i Sveriges närområde som innebär allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig under del av denna tid.

Målet för det civila försvaret ska från och med 2021 vara att ha förmåga att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv, det civila samhället samt enskilda med flera vidtar för att förbereda Sverige för krig. Det civila försvaret ska även bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid såsom pandemier och cyberattacker, liksom effekter av klimatförändringar såsom skogsbränder och översvämningar. I fredstid utgörs verksamheten av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder. Under höjd beredskap och krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målet för civilt försvar.

Alla kommuner ska fortsätta arbetet med de förberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap (beredskapsförberedelser) så att de på sikt kan fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret under höjd beredskap.

Prioriterade uppgifter för kommunerna under perioden² är:

- Kompetenshöjning gällande totalförsvaret
- Grundläggande förberedelser i frågor av betydelse för totalförsvaret och Sveriges säkerhet
- Krigsorganisation och dess bemanning

Arbetet med de prioriterade uppgifterna kompetenshöjning gällande totalförsvaret och grundläggande förberedelser i frågor av betydelse för totalförsvaret och Sveriges säkerhet ska vara genomförda senast 2023-12-31. Arbetet med framtagande av krigsorganisation och dess bemanning ska vara påbörjat men behöver inte vara avslutat till 2023-12-31.

Statens förväntningar på kommunens arbete ska stå i paritet med den ersättning som kommunen erhåller.

1.2 Ersättning

De ekonomiska medlen fördelas på ett sådant sätt att alla kommuner kan fortsätta arbetet med beredskapsförberedelser. En del av de ekonomiska medlen styrs till kommuner som ligger i eller i anslutning till militärstrategiskt viktiga områden.

Kommunerna är placerade i två kategorier:

Kategori 1: Kommuner som ligger i eller i anslutning till militärstrategiskt viktiga geografiska områden i händelse av en säkerhetspolitisk kris eller krig

Kategori 2: Övriga kommuner

Kommuner i kategori 1, som erhåller en högre ersättning, ska hålla ett högre tempo i arbetet med beredskapsförberedelser utifrån de prioriterade uppgifterna. Kommunerna i kategori 1 bör också under perioden kunna inleda arbete med övriga uppgifter – d.v.s. ledningsansvar, geografiskt områdesansvar och rapportering.

Kommuner i kategori 1 ska delta i länsstyrelsens analysarbete avseende stöd till Försvarsmakten vid höjd beredskap samt bör delta i arbetsgrupper anordnade av MSB och Försvarsmakten.

Den del av ersättningen som baseras på invånarantal ska för respektive år utgå från invånarantalet i respektive kommun den 31 december 2017. Ersättningen betalas ut senast den 30 juni respektive år. Principer för beräkning av

² 2018-2020 med revideringar till och med 2023

ersättning finns i bilaga 1. Bilaga 1 omfattas av försvarssekretess (15 kap. 2§ offentlighets- och sekretesslagen 2009:400).

Utöver den fördelning som gäller i bilagan för befintlig ersättning om 100 mnkr tillförs kommunerna för 2023 ytterligare 60 mnkr. Fördelningsprinciper för de ytterligare 60 mnkr som baseras på invånarantal ska utgå från invånarantalet 1 november 2022.

Ersättningen beräknas enligt följande:

- Samtliga kommuner får ett grundbelopp om 124 000 kronor.
- Ersättning 2,29 kr per invånare.

1.3 Myndigheternas stöd till kommunerna

Enligt denna överenskommelse ska MSB och andra myndigheter stödja kommunernas arbete med civilt försvar. Stödet ska kopplas direkt till de åtgärder som beskrivs i överenskommelsen. Kommunerna ska involveras och bidra i arbetet med att ta fram stöd. Beredskapsförberedelserna i kommunerna bör sedan genomföras i takt med att stöd i form av bl.a. vägledningar och utbildningar finns på plats.

MSB publicerar information på sin webbplats³ om befintligt stöd.

MSB kommer att verka för att de statliga myndigheternas aktiviteter gentemot kommunerna avseende civilt försvar samordnas och, där det är relevant, är i linje med förutsättningarna i denna överenskommelse.

1.4 Kristidsverksamhet

Uppgifter enligt 3 kap. 3 § LEH avseende kristidsverksamhet finns inte med i denna överenskommelse för perioden⁴. Kristidsverksamheten kommer att lyftas in i arbetet med civilt försvar när förutsättningarna för detta finns på plats.

³ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samlat-stod-till-kommuner/>

⁴ 2018-2020 med revideringar till och med 2023

2. Prioriterade uppgifter

Nedan följer en beskrivning av de för perioden⁵ prioriterade uppgifterna som kommunerna särskilt ska arbeta med avseende civilt försvar.

2.1 Kompetenshöjning gällande totalförsvar

Förtroendevalda och tjänstemän i kommunerna behöver ha grundläggande kunskaper om de författningar och arbetssätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Det är angeläget att kunskapen om totalförsvaret ökar.

Kommunens uppgift:

- Nyckelpersoner⁶ i kommunens organisation ska genom utbildning ha givits kunskaper om höjd beredskap och totalförsvar.

Statliga myndigheters stöd:

- Länsstyrelsen bör genomföra regionala utbildningar och konferenser för att höja kompetensen gällande totalförsvar.
- MSB tillhandahåller generella utbildningar om totalförsvaret. Utbildningarna publiceras på www.msb.se

2.2 Grundläggande förberedelser i frågor av betydelse för totalförsvaret och Sveriges säkerhet

Arbetet med beredskapsförberedelser inom det civila försvaret skapar behov av ett utökat och stärkt arbete med säkerhetsskydd i kommunerna. Regeringen skriver i propositionen 2020/21:30 Totalförsvaret 2021-2025 följande:

”Säkerhetsskyddet är av grundläggande betydelse för vår förmåga att hantera antagonistiska hot och för att minska sårbarheter på alla nivåer i samhället. Regeringen instämmer med Säkerhetspolisen som i sin redovisning av underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret påpekat att ett väl fungerande säkerhetsskyddsarbete är grunden för hela totalförsvaret.”

⁵ 2018-2020 med revideringar till och med 2023

⁶ Med nyckelpersoner avses minst kommunstyrelsen och kommunledningen.

Uppgifter enligt lag:

Kommunen ska vidta nödvändiga förberedelser för att i arbetet med beredskapsförberedelser, enligt 3 kap. 1-5§ LEH på ett säkert sätt kunna hantera frågor som är av vikt för Sveriges säkerhet.

Kommunens uppgifter:

- Kommunen ska ha de förutsättningarna som behövs och som följer av säkerhetsskyddslagen för att kunna arbeta med uppgifterna enligt 3 kap. i LEH.

Statliga myndigheters stöd:

- Länsstyrelsen bör stödja kommunens arbete med säkerhetsskydd.
- Försvarshögskolan genomför med stöd av Säkerhetspolisen utbildningar avseende säkerhetsskydd.
- Försvarshögskolan tillhandahåller en grundläggande interaktiv utbildning i säkerhetsskydd.
- MSB tillhandahåller en grundläggande interaktiv utbildning i hantering av säkerhetsskyddsklassificerade handlingar.
- MSB tillhandahåller kunskapsstöd om:
 - Riskreducerande åtgärder för lokal avsedd för delgivning av hemliga uppgifter.
 - Hantering av hemliga uppgifter i en fristående dator.

2.3 Krigsorganisation och dess bemanning

Uppgifter enligt lag:

Kommuner ska vid höjd beredskap, enligt 7 § lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap, vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena ska kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret.

Vid högsta beredskap ska kommuner övergå till krigsorganisation enligt 12 § förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Kommunerna ska, enligt 4 § FEH, ha de planer som behövs för verksamheten under höjd beredskap. Dessa ska innehålla uppgifter om den verksamhet som är avsedd att bedrivas under höjd beredskap. Av planerna ska också framgå krigsorganisationen, den personal som ska tjänstgöra i denna och vad som i

övrigt behövs för att kommunen ska kunna höja sin beredskap och bedriva verksamheten under höjd beredskap. Planeringen ska, enligt 5 § FEH, avse såväl beredskapshöjningar efter hand som omedelbart intagande av högsta beredskap.

Kommunens uppgifter:

- Kommunen ska under 2023 fortsätta arbetet med sin krigsorganisation och dess bemanning.

Statliga myndigheters stöd:

- Länsstyrelsen bör genomföra utbildning i metod kring beredskapsplanläggning och krigsorganisation samt stödja kommunen i planeringen.
- MSB tillhandahåller en vägledning för krigsorganisation och krigsplacering i kommun, inklusive planeringsförutsättningar för den planering för det civila försvaret som kommunerna ska genomföra enligt överenskommelsen.

Förtydligande:

Uppgiften "Krigsorganisation och krigsplacering" har ersatts med "krigsorganisation och dess bemanning". Bakgrunden är att många kommuner som arbetat med krigsorganisation har konstaterat att arbetet med krigsplacering är administrativt resurskrävande och ofta kräver en arbetsinsats som inte motsvaras av den statliga ersättningens storlek. Vidare ger krigsplacering baserad på allmän tjänsteplikt inte någon rättslig verkan mot den enskilde, utan detta ska ses som en planeringsåtgärd. SKR och MSB har också noterat att ett stort fokus lagts på uppgiften krigsplacering, och att fokus i detta skede bör läggas på arbetet med planering av krigsorganisationen. I uppgiften kvarstår alltjämt att påbörja planeringen av krigsorganisationens bemanning och det är viktigt att säkerställa tillgången till nyckelpersonal, men det är upp till kommunen att bedöma om man i detta skede vill krigsplacera sin personal.

3. Övriga uppgifter

3.1 Ledningsansvar

Uppgiften gäller för kommuner i kategori 1. För övriga kommuner är uppgiften frivillig.

Uppgifter enligt lag:

Vid höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen enligt, 3 kap. 2 § LEH, för ledningen av den del av det civila försvaret som kommunen ska bedriva.

Kommunens uppgifter:

- Kommunen bör under perioden⁷ ha utbildat och övat kommunstyrelsen i uppgiften att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning.
- Kommunen bör inom ramen för den statliga ersättningen medverka i utbildningar och övningar som anordnas av länsstyrelsen och delta i övning anordnad av annan statlig myndighet.

Statliga myndigheters stöd:

- Länsstyrelsen bör stödja kommunen bl.a. med övningar och utbildningar för ledning av verksamhet under höjd beredskap.
- Länsstyrelsen ges möjlighet att söka medel från anslag 2:4 Krisberedskap för kommunens förberedelser och deltagande i större övningar där extra ersättning till kommunen är motiverad.
- MSB tillhandahåller *Övningsstöd för kommunstyrelser: höjd beredskap*.

Förtydligande:

Rådgivning och vägledning angående ledningsplatser samt ekonomiskt bidrag för tekniska åtgärder för ledningsplats ingår inte i överenskommelsen, utan hanteras vid behov i en egen process hos MSB.

⁷ 2018-2020 med revideringar till och med 2023

3.2 Geografiskt områdesansvar

Uppgiften gäller för kommuner i kategori 1. För övriga kommuner är uppgiften frivillig.

Många kommuner har ett samverkansorgan för krisberedskap, som används för den förberedande delen av det geografiska områdesansvaret avseende fredstida kriser.

Formerna för hur det geografiska områdesansvaret ska tillämpas vid höjd beredskap kommer att utvecklas under de kommande åren.

Uppgifter enligt lag:

Kommuners geografiska områdesansvar, som regleras i 3 kap. 4 § LEH, innebär att kommunstyrelsen under höjd beredskap ska verka för att den verksamhet som bedrivs i kommunen av olika aktörer samordnas och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten.

Kommunens uppgifter:

- Kommunen bör informera berörda lokala aktörer om arbetet med beredskapsförberedelser och möjligheter till samverkan på lokal nivå.

Statliga myndigheters stöd:

- Länsstyrelsen bör stödja kommunen i utvecklingen av geografiskt områdesansvar under höjd beredskap.

3.3 Rapportering

Uppgiften gäller för kommuner i kategori 1. För övriga kommuner är uppgiften frivillig.

Uppgifter enligt lag:

Kommuner ska under höjd beredskap, enligt 3 kap, 5 § LEH hålla den myndighet som regeringen bestämmer (länsstyrelsen) informerad om beredskapsläget och de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen.

Kommunens uppgifter:

- Kommunen bör fortsätta medverka vid införandet av signalskyddssystemet Signe. Systemet kräver administrativa och tekniska åtgärder. Signe omfattar även en årlig förvaltningsavgift.
- Kommunen bör i samverkan med länsstyrelsen fortsätta implementera rutiner för rapportering och för lägesbilder.

Statliga myndigheters stöd:

- Länsstyrelsen tillhandahåller teknisk utrustning och implementeringsstöd för Signe.
- MSB lämnar rådgivning i signalskyddsfrågor. För system Signe ger länsstyrelsen vägledning.
- MSB tillhandahåller webbutbildningen Signalskydd – en introduktion.

Förtydligande:

Kommunen bör medverka vid införandet av Signe, under förutsättning att kommunens kostnader för införande och vidmakthållande ryms inom den statliga ersättningen. Ersättningen får användas för att bekosta den årliga förvaltningsavgiften.

Signalskyddssystemet Signe kan användas i planering och förberedelser, under extraordinära händelser i fredstid samt under höjd beredskap. För att kunna införa och vidmakthålla systemet krävs en egen signalskyddsorganisation eller deltagande i länsstyrelsens signalskyddsorganisation samt godkända lokaler.

Bilaga 1 – Ersättning

Bilaga 1 omfattas av försvarssekretess (15 kap. 2§ offentlighets- och sekretesslagen 2009:400).

Bilagan har inte reviderats. Versionen för perioden 2018-2020 gäller även för 2023.

Utöver den fördelning som gäller i bilagan för befintlig ersättning om 100 mnkr tillförs kommunerna för 2023 ytterligare 60 mnkr. Fördelningsprinciper för de ytterligare 60 mnkr som baseras på invånarantal ska utgå från invånarantalet 1 november 2022.

Ersättningen beräknas enligt följande:

- Samtliga kommuner får ett grundbelopp om 124 000 kronor.
- Ersättning 2,29 kr per invånare.

Bilaga 2 - Uppföljning

Uppföljningen ska ske gentemot de uppgifter som kommunerna har enligt LEH och särskilt de prioriterade uppgifter som anges i denna överenskommelse. För kommuner i kategori 1 ska även genomförandet av övriga uppgifter i denna överenskommelse följas upp.

Uppföljning av kommunens arbete med civilt försvar bör samordnas med uppföljning av *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap*.

Hela ersättningen ska användas till uppgifterna i denna överenskommelse. Ersättningen ska främst användas under 2023, men det är möjligt att spara en större del av ersättningen till kommande år i syfte att genomföra denna överenskommelses uppgifter. Kommunen ska då ha en plan för hur ersättningen ska användas kommande år. I enlighet med de principer som gäller för när ersättningen kan reduceras eller falla bort, kan MSB besluta om en lägre ersättning för en kommun som inte har en plan för hur oförbrukade medel ska användas.

Sparad ersättning från perioden 2018-2023 och som inte har förbrukats vid utgången av 2023 får sparas och användas till och med utgången av 2024. Om ersättning från perioden finns kvar vid utgången av 2024 ska den återbetalas till MSB.

MSB tillhandahåller:

- Direkt avsett för kommunerna: Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar
- För kännedom till kommunerna: Vägledning för länsstyrelsens arbete med att följa upp och stödja kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar
- För kännedom till kommunerna: Gemensamma bedömningskriterier för länsstyrelsernas arbete med att följa upp och stödja kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar

Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort

Länsstyrelsen ska uppmärksamma kommunen på de brister som identifierats i uppföljningsarbetet. Kommunen ska med stöd av länsstyrelsen upprätta en åtgärdsplan för hur bristerna ska hanteras.

Länsstyrelsen kan i enlighet med FEH föreslå för MSB att en del av ersättningen ska reduceras eller falla bort. MSB fattar beslut om reducerad ersättning utifrån länsstyrelsens rapportering. Hur mycket som ska reduceras eller falla bort avgörs från fall till fall. Reduktion av den ersättning som

kommunen får för utförandet av uppgifter enligt LEH ska ske i proportion till hur stor del av arbetet som utförts.

Följande principer ligger till grund för beslutet om att en del av ersättningen för uppgifterna ska reduceras eller falla bort:

- om en kommun inte påbörjat arbetet med de prioriterade uppgifterna i denna överenskommelse
- om ersättningen finansierar annan verksamhet än den som är beskriven som ersättningsgill i lagen eller denna överenskommelse
- om en kommun 12 månader efter periodens slut⁸ har oförbrukade medel ska dessa återbetalas

MSB:s beslut om reducerad ersättning kan överklagas i enlighet med 8 kap. 1 § LEH. För formerna för överklagande samt fastställande och beräkning av överklagandetid hänvisas till förvaltningslagen (2017:900).

⁸ 2018-2023